

26

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
PLVRIVM SIGNORVM
IN MORBIS ET COGNOSCENDIS
ET CVRANDIS NECESSARIA
CONIVNCTIONE.

QVAM
FAVENTE SVMMO NVMINE
PRAESIDE
VIRO EXCELLENTISSIMO EXPERIENTISSIMO ET DOCTISSIMO
DN. FRID. CHRIST. IVNCKERO
PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORE
HVIVSQVE PROFESSORE PVBL. ORDIN. PAEDAGOGII REGII
AC ORPHANOTROPHEI HALENS. MEDICO
PRACTICO CONSTITVTO

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
P R O
GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
RITE OBTINENDIS

AD DIEM ~~21~~ AVG. MDCCLXIV.
PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

JOAN. SIGISM. FRID. BISTEN

HATTINGA - MARCANO - GVESTPHALVS.

HALAE AD SALAM AERE BEYERIANO.

DISSERTATIO IN ACADEMIA MEDICA

DE

FLAVIUM SIGNORVM
IN MORBIS ET COGNOSCENDIS
ET CURANDIS NECESSARIA
CONIVCTIONE

AVCTORE

VIRO EXCELSISSIMO ET
HONORABILISSIMO ET DOCTISSIMO
DNI. FRID. CHRIST. IVACKERO

PHYSICI, CHIRURGI ET MEDICINAE DOCTORIS
HABITUS PRO REGNO BOHEMIAE, REGNI
BOHEMIAE, REGNI MORAVIAE, REGNI
SILESIAE, REGNI GALICIAE ET
LODONIAE CONSULIS

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

GRADU DOCTORIS

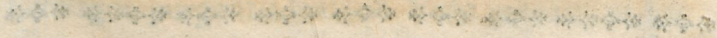
ACADEMIAE IN MEDICINA HONORARIIS AC PRAELECTORIS
HABITUS

AVCTORE

PUBLICO DEFENDIT

JOAN. SIGISM. FRID. RISTEN

PHYSICI, CHIRURGI ET MEDICINAE DOCTORIS

HALAE AD SALAM AER. BEYERIANO.

V I R O

SINGVLARI MERITORVM AMPLITVDINE, INGENII
GLORIA AC SVMMO VIRTVTVM SPLENDORE

SPECTATISSIMO

ILLVSTRI EXCELLENTISSIMO CONSVLTISSIMO
ET HONORATISSIMO

DOMINO

IOANNI RIMBERTO
ROHDEN

SERENISSIMO ATQVE POTENTISSIMO

PRVSSIAE REGI A REBVS AERARIVM SPECTANTIBVS,

BELLICIS ET DOMANIALIBVS CONSILIARIO

INTIMO

MAECENATI ATQVE PATRONO

MVLTVM COLENDO

SPECIMEN HOCCE QVALECVNQVE
PRO
INSIGNIBVS HVCVSQVE SIBI MVSIQVE SVIS
EXHIBITIS BENEFICIIS
IN
CERTISSIMAM GRATI OBSTRICTISSIMIQUE ANIMI
TESSERAM
CVM
MAXIME PIO ET ARDENTISSIMO VOTO OMNIGENAE
ET
SEMPITERNAE PROSPERITATIS AC CORPORIS INCOLVMITATIS
SACRVM ESSE IVBET
SEQVE VLTERIORI ET BENIGNO PATROCINIO
COMMENDATVM CVPIIT
T A N T I N O M I N I S

EVLTOR OBSERVANTISSIMVS

AVCTOR

PRAEFATIO.

deprehendendi omnino sunt medici, qui saniori *συν-
τεκμαρσι* posthabita, *signo morbi uno vel altero*,
eoque *generaliori et communi audito*, more imperi-
torum pseudomedicorum pessimo, *repentino*
nescio, quo *motu, de morbo et medicamentis* decernunt. Quae
res dici non potest, quam absorta sit, quantumque et rei medi-
cae et miseris aegrotis afferat detrimenti. Si recte enim po-
sueris calculum, non modo peruersa inde iudicia, sed innumeras
paene praeposteras morborum curationes ex eiusmodi penitus
damnanda in repentinos motus praecipitantia intelliges profectas.
Quoties hi ad aegrotos accedunt, toties etiam peccant. Et nus-
quam maiori, eheu! cum periculo coniuncta deprehenditur
praecipitantia et negligentia, quam in facienda medicina. Hic
omnia conspirare debent amica societate. *Clinica signorum co-
gnitio agmen* fere partium ministrantium medicinae *claudit* qui-
dem, dum a physiologia proficiscitur et pathologia, *ducit* vero
quoque eadem iterum ipsum *agmen*, quippe quae medendi
gratia omnino vnice est expetenda. Quae tamen ira sint, et
signum semper suum *signatum* respiciat, non quidem ostendam,
generatim signorum cognitionem esse summe *necessariam*, vipo-
re de qua veterum, in signis colligendis, diligentia et laudanda
recentiorum imitatio nos satis condocet, sed *συντεκμαρσι* et *συν-
τεκμαρσι* omnino opus esse, seu, quod idem est, *quum nulli
vni vel alteri signo soli secure sit fidendum, signa semper sociata
et quidem essentialia pathognomonica esse omnino coniungenda,
si certam et adaequatam morbi interni diagnosis, prognosin et
felicem*, reliquis ceteroquin requisitis bene instructi, *therapiam*

consequi voluerimus, hac dissertatione, quoad eius fieri poterit, breuiter sum significaturus. Fore igitur, credo, neminem, qui materiam hanc denuo inculcandam mihi suntam existimet superuacuum aut non satis dignam publica commendatione inaugurali, vltro potius largiantur lectores, esse grauissimam, summe necessariam et maxime proficuum. Legant, quorum interest, HIPPOCRATEM aliosque veteres, recentiores coniungant, et obseruabunt, rem aliter fieri non posse, quin ad aegros accessuri ex ordine morbi signa et symptomata συντεκμασθῆσι quaedam colligamus atque inter se ante ferendam sententiam rite comparemus; vnum BOERHAVIUM, at quantum virum, vvv ev ayiois, in medium producam, qui, inde enim, inquit, incredibile, quantum profecerim. Haec si feceritis et quatuor aut quinque morbos vnius classis per sua signa cognovos habueritis, in tota reliqua vita eos morbos facillime dignoscetis *). Sed haec generatim in dissertationis argumentum illustrandum sufficienter praefari. Vnicum tamen addere liceat, quum sint cogitata, in exercitationem auspicaem festinata, et inter varias animi occupationes et curas prognata, per quas me toto frui iam non licuit, dabitur venia a lectore beneuolo, si in tam ardua materia, breuitatis studiosior, quam alias, per omnia non satisfecerim expectationi. De reliquo DEVS conatus bene verat.

§. I.

Ego vero, quum dissertationis praesentis argumentum sua quasi natura tria potissimum constituat membra, non eadem dimouere, sed nexum illorum et ordinem hic seruare, omnino aequum esse sum arbitratus, nimirum vt primum de signis, quibus morbum cognoscimus, pauca quaedam praemittam, deinde de eorundem fontibus, modis visque nonnulla adiungam, et denique, vnum alterumve signum morbi solum in cognoscendo morbo non sufficere atque illi

*) Praelect. in instit. Tom. VI. pag. 265. §. DCCCLXXXI.

numquam esse fidendum, sed socia semper signa esse coniungenda, per inductionem, vti loquimur, omnino significem.

§. II.

Ad primum igitur membrum quod attinet, quum ipsa differentiationis primordia inde sint capienda, quid velim signi significatu intellectum, vt declarem, necesse est. Sicuti enim omnia corpora physica, an talia sint, imperfecta perfectaue, e certis signis characteristicis cognoscuntur, ita et in morbis se res habet, ac non vllus in homine natura consistit morbus vnquam, nullo existente signo. Signum autem quum id omne vocetur, quod praeter sui ideam excitat in animo simul rei alterius ideam, in sanitate igitur aduersa *signum erit omne symptomata, quod praeter sui ideam ac sensum indicat, morbum in aegroti corpore vel iam adesse vel imminere adhuc, atque in medici animo, praecua consideratione et comparatione, rem ita se habere, excitat cognitionem.*

§. III.

Ex hac suppeditata signorum descriptione per se conficitur, medicum clinicum et cognoscere et praedicere per signa, quae igitur sunt *διαγνωστικα* et *προγνωστικα*. *Diagnostica* iterum duplicis potissimum sunt generis, scilicet primo *generalia*, eaque communia, verisimilia, *επιμοτα*, *σοχαστικα*, seu per quae ista quae cognoscere interest, licet non sint semper a vero auersa, tamen ad illud proxime accedere, non nisi aliqua assequimur *coniectura*. Atque haec signa plerumque ita se habent, vt alia quidem vni soli morbo, attamen non semper competant, sic passio iliaca non semper eo ingrauescit, vt graue symptoma, seybalorum per oesophagum reiectio eius sit comes; alia vero ex eorundem censu ita comparata, vt semper quidem in morbo quodam obseruentur, at vero in aliis itidem occurrant, siquidem exempli gratia praeter hypochondriacos et alii in flatulentiam impli-cantur; alia denique parum sibi constant eaque est ipsorum varietas,

vt neque semper, neque soli cuidam morbo se adiungant, ita febre acutae in non paucis hominibus sine deliriis placide et sine vlla turbatione decurrunt, quum contra vel tertiana aut quartana laborantes, imo vero interdum hypochondriaci sine febre de mente deturbantur. Deinde sunt signa diagnostica iterum *propria*, necessaria, *δηλωτικά, αναγκαία*, et κατ' ἐξοχὴν *παθογνωμονικά, καρακτηριστικά*, et quasi *λημμάτα* demonstratiua, quae ita sunt comparata, vt, quum certis omnino conueniant morbis, atque eorumdem declarent et existentiam et essentiam, cum iisdem incipiant, augeantur iterumque abire soleant, hinc etiam ab illis non separantur, vt pleuritis verae dolor lateris punctorius non vltra mammillam inferius se extendens optime se hic ostendit et rem clarissime testatur, tamen et hic non negauerimus, esse quaedam pauciora, quae, quamuis latius dicantur separationem non admittentia, separari tamen interdum deprehenduntur, id quod malum asthmaticum mitioris gradus, vbi aegroti sub alio etiam situ corporis, quam erecto, respirare possunt, luculenter declarat, quum in summo gradu alii constituti idem praestare non valeant, nisi orthostadii. Praeter haec autem, quae diximus, non parum adiuuant cognitionem quaedam *propathiae signa, αναμνηστικά*, quae praeterita, memoria tantisper non retenta, iterum meminisse inuunt, e quibus in reliquorum societate et coniunctione cognitionem status praesentis nobis possumus comparare accuratiorem.

§. IV.

Ad *prognostica signa* quod attinet, ex illis in omni morbo medicus certum fere formare potest praesagium de euentu, qui vel repentinus est vel lentus, vterque autem vel salutaris vel funestus. At vero quilibet perspicit, signa prognostica esse media inter diagnostica et curationem indicantia; etenim nemo medicorum potest quicquam praesagire, nisi prius morbi naturam cognouerit: participant igitur haec signa vnico de antecedente, curatori cognitione, quate-

nus

nus principia sua ex illa desumit, et ita demum inferunt conclusio-
nem de consequente, seu curatione, an haec succedere ita debeat vel
etiam possit, alioquin alia omnia incerta et fallacia praesagire poterit
medicus, et in se transferre conuicium: mentiris. Et vel ex his,
quae de signis generatim in medium protulimus, valemus in anteces-
sum arbitrari, quam necessarium sit, plura signa colligere, et con-
tra vni vel alteri fidem habere, rem esse fallacissimam et periculo-
sissimam.

¶ *Signorum quaedam communia quidem diximus, esse
σημασια, reliqua vero propria, essentialia perfecteque pathognomo-
nica eaque inseparabilia sunt omnino demonstratiua, non quod rigide
et exquisite mathematice demonstrant, quibus ex causis morbus sit
obortus, profecto tamen quis aut qualis adfligat in praesentia.*

¶ Et habent haec signa se omnino instar datorum geometricorum vel
praemissarum logicarum, quibus tanquam notis positus ad ignota
pedetentim peruenitur. Exinde consequitur, signa non omnia, vt
quorundam fert opinio, pro mere coniecturalibus esse habenda; et-
enim si vnice in coniecturis essent posita, non eadem omni tempore
et vbique locorum fuissent signa morborum propria, vere patho-
gnomonica.

¶ Dic, quaeso, num forte alios morbos irrellexere vete-
res, quos recentiores, exempli gratia, aethmatis, colicae, dysente-
riae nomine insignire consueuerunt. Profecto experientia teste om-
nes morbi in simplicissimo statu naturali per sui indolem ratione
symptomatum, effectuum et mutationum ordinem moremque eum-
dem seruant, et quum naturae ordo in his omnibus sit perennis et
constans sibi, sequitur, certa quoque et perpetuantia morborum signa
pathognomonica posse haberi et omnino existere, nisi quidem alienis
de causis, aegrorum diacta, regimine, artificii incongruis, cet.

B

multa

multa mirum turbentur, adeoque adhuc sollertioſiorem clinici medici
cognitionem pluriumque ſignorum exigant comparationem.

§. VI.

Non deſuere quidem vel inter ipſos medicos, qui vti gene-
ratim in omni medicina, ita ſpeciatim in ſemiologia præ reliquis
partibus, quia morborum cauſæ eorundemque definitiones valde
ſint dubiæ, nil niſi incerta eſſe et lubrica euincere allaborauere,
adeoque ſignorum pathognomicorum exiſtentiam certamque et
adaequatam morbi interni diagnoſin negauere, id quod præcipue
vel ipſi veteres, quia in diagnoſi plura ſigna coniungere præceperint,
non celare potuerint. Ideoque iſti obtrectatores ipſam ab HIPPO-
CRATE *συντεκμαρσιν* *) ſerio commendatam *μετα πολλης Φανταſιας*
increpitant atque inculant. At vero quicquid etiam ſcripſerint et
dixerint, ex plauſtro dixerunt, et pathognomonicæ ac *συντεκμαρσιν*
atque *συντεκμαρσθαι* Hippocratico decus ſuum natiuum a primis
ſuis originibus ad hæc noſtra tempora ſtetit inter medicos ſaniores,
et a variis eiufmodi contitiis ſe vindicauit, quid quaeris, plures ob-
trectatores ſuarum conuiciarum pudere didicerunt.

§. VII.

*) Ne quibusdam hic ſum obſcurus, notam hanc hic ſubiicere mihi li-
ceat. Sicuti *σημειον* quoduis ſignum, ita *τεκμαρσιν* ſignificat *σημειον*
αναγκαιον, certum, neceſſarium, proprium ſignum. Vid. ARISTOTEL.
rhet. L. II, 47. cct. et ita etiam in ſacris litteris occurrit, vid. Act.
apostol. I, 3 et πολλοις τεκμαρσιν, vnfelbare und unuͤgliche Zei-
chen, augenſcheinliche Beweiſthümer; quid? ipſum *σημειον*, Ioh.
XX, 30, *σημεια ποιειν* ſignis indubiis declarare denotat. *τεκμαρσιν*
igitur HIPPOCRATI eſt ſignum ſyllogiſticum, quo poſito ne eſſe eſt,
rem ſequi. Et quum *τεκμαρσιν* deſcendat, vel ipſo GALENO iudice,
απο τῶν τεκμαρσιν, declarat hoc vocabulum, e pluribus eiufmodi
ſignis certis ſimul ſumptis atque inter ſe comparatis concluſionem,
adeoque *συντεκμαρσθαι*, *προστεκμαρσθαι* e ſignis ſyllogiſticis ad
morbum, cauſas et indicationes atque euentum facere argumen-
tationem.

§. VII.

Itaque iudicis eiusmodi plane falsis iam non immorabimur; etenim si hic locus nobisque esset volupe, morborum causas proximas medicis sanioribus esse accurate perspectas, atque adeo ipsorum definitiones non ad hypothesin, sed ad interiorem potius eorundem indolem formatas dari posse a pathologo, adeoque quum de *signato* constet, *signo* omnino suam tribuendam esse certitudinem, demonstrare non adeo nobis foret laborandum. Interim tantum abest, ut morbos, tamen ipsorum indolem et causas proximas sat bene cognouerimus, certo nobis curaturos ad vnum omnes sumere audeamus, ut potius esse eorundem quosdam, quos solide curare aut plane non valeamus, ambabus largiamur.

§. VIII.

Quae si vera existimamus, ut sunt profecto verissima, consequitur, ut signorum cognitio in nostram, quam sustinemus, spartam ita cadat, ut sine summo detrimento et dedecore ab illa seiungi haud possit; atque genuinam eorum doctrinam eorundemque accuratam coniunctionem, *αντρευματων*, si modo non peruersè hanc rem intellexerimus, totius artis medicae probare certitudinem, saltem eandem insigniter corroborare et confirmare, sine formidine declarare audeamus, adeo ut hac sublata, quum pathognomonica certis veluti argumentis ad morbi cognitionem, indicationes therapeuticas euentuumque notitiam nos manu ducat, omnis artis fundamenta labefactentur. Hinc praeter cetera simul signorum pathognomicorum vtilitatem et necessitatem intelligimus; quum enim morbi phaenomena sensibus externis se offerant, horumque ope ad intellectum perueniant, quomodo ergo, quod sensuum ministerio, ceu antea ignotum, nunc notum est redditum, adhuc incertum esse vel dubium potest? Sed haec de signis ipsis, quae ad rem nostram praesentem

B 2

sufficiunt,

sufficiunt, habui, quae dicerem. Peruenio igitur ad alterum dissertationis membrum, ad fontes nimirum, vnde signa diagnostica cum reliquis petere consueuimus.

§. IX.

Ad signorum diagnosticorum et prognosticorum fontes quidem iam accedo, sed illos non exhauriam, non loquar de illis tamquam semiologiam docturus; sed ex dissertationis ordine tantum indicandos, et in primis monendum cenfeo, cautione esse opus, ne cum alijs quibusdam morborum *causas*, in quibus pathologia vnice est occupata, cum *signis* ipsis confundamus, atque vltro citroque implicemus, quippe ex *effectibus* dignoscitur *morbus*, indeque, quid sit *euenturum*, praedicimus. Principem autem in diagnosi locum sibi vindicat *ipsa natura humana*, quae corpori suo praefidet ideo, vt illud a morbis defendat vel iterum liberet. Medicum igitur, qui arte dignus euadere nititur, *naturae vires*, harum *gradum*, *modum*, *vigorem* nosse oportet, ipsi animaduertendum, quibus facultatibus vitium quoddam, an *languor*, *debilitas*, insit, vt corpori periclitanti et aegro cum morbis conflictanti, ne illorum *vehementiae* vel *languori* succumbat, opem ferre queat. Aestimamus autem naturae vires vitales vel earum defectum e *pulsu* cordis et arteriarum, nimium *aucto*, *imminuto* vel ad sensum *abolito*, vnde pendet *sanguinis* et reliquorum humorum *circuitus*, materiae corruptae *excussio* vel saltem ad partem corporis ignobiliorem *translatio*, aliaeque *motuum* indicationes. Et huc perinet *respirationis* conditio, an illa *fortis*, *aequalis*, *non interrupta*, an vero *velox*, *anxia* sit, *inaequalis*, *difficilis*, *suppressa*? Non parum iuuat quoque cognitionem organorum et instrumentorum *motus* *tonicus*, *proportionatus*, *ordinatus*, an vero *exacerbatus* sit, *inaequalis*, *deficiens*, quippe quo valentior et ordinatior est tonus, eo etiam vegetius ipsae *actiones* succedere solent. Et ita porro ex omnium actuum tam *rationalium*, quam *animalium*, *vitalium* et *naturalium*

lium

lum indole discere possumus, an obiectis congruae sint *rationationes*, quomodo *sensus* et *motus voluntarii* se habeant, quomodo *tibi appetantur*, *aligerantur*, *distribuantur*, *excernenda excernantur*, ubi *sudoris*, *urinae*, *sanguinis*, *salivae*, *alui*, *vermium* varie comparatae *se* et *excretiones* considerandae atque in cognitionis usum sunt referendae. Praeterea multum quoque diagnosin iuvant et prognosin simul fulciunt *aliae circumstantiae*, ut *dolorum indoles*, *partes affectae*, *facies*, *lingua*, *fauces*, *morborum historia*, *climata*, *tempestatum conditio* et *visitudines*. Speciatim ad cognitionem iuvantia pertinent *vitae genus*, *morbi perpeffi*, *dispositio hereditaria*, *animi pathemata*, *dieta*, *lucubrationes*, *grassatio epidemica*, imo reliqua omnia, quae solent morbos comitari, *regimen* vel *peruersum* vel *nullum*, *morborum qualiscunque corruptiones*, *eorundemque complicationes*, *subita pathematum exacerbatio*, *motuum vitalium vitiosa administratio*, in primis *circa dies criticos*, *relationes aegrorum signis iam praesentibus plane contrariae*, *alimentorum intempestiva adsumptio*, et quae adhuc sunt eiusmodi reliqua. *Modi* autem *et viae*, per quas medico ex hisce datis signa innotescunt, *sensus* sunt *externi*, *visus*, *auditus*, *olfactus*, *exhalationum*, *loquelaee organa* morbum per quaestiones indagando, et demique *tactus*.

§. X.

At dixeris, ergo tamen nil, nisi *σοχαζμος*, ignoratio, nihil certum unquam in cognoscendo. Nos quidem non pudet, quin fateamur, *σοχαζμος* quendam esse in cognoscendo, qui plenam certitudinem inter et ignorantiam est positus, et valet de obiecto, ubi et medico licet coniecere tantum, quantum tunc consultis et iudicibus; deme ipsis *testes*, *corpus*, ut loquuntur, *delicti*, *speciem facti* aliaque *rei gestae circumstantias*, vellesne ipsis iniungere, ut cognoscant et iudicent? Et a medico requiris, ut *sexum*, *aetatem*, *corporis statum internum*, *vitae genus*, *dietaee errores*, cer. adspectu diuiner? Man-

ca quidem saepe hic sunt multa, pauciora, et quidem singularia signa, quia narratio magis obliqua est aeger multa, interdum morosus, non faretur; ideo non medicus inculpandus, non ars increpanda, talia incerta certa reddere, medicus non potest. Non est propterea omnis medicina *σοφιστική*, sed satis certa in illis rebus, quae ad ipsam directe pertinent.

§. XL

Dissertationis nostrae tertium idque principis momentum sequitur, ut iam proprius et explicatius declarem, plura signa, eaque focia in cognoscendo et curando esse coniungenda, et vni alteri ne nunquam esse fidendum. Perspeximus iam per antecedentia, posse medicum in cognoscendo ita versari, ne quicquam curatione suadeat, quod ita est comparatum, ut sine sui dedecore et aegrotorum detrimento fieri non possit. Ita tota cogitatione erit annitendum, ut bene cognoscat, quia morborum cognitio est remediorum materia. Plurimum ergo, inquis, sciuisse refert medicum clinicum, quando ad aegrotum vocatus de morbi curatione est sollicitus, quae nam ipsi sint agenda, ut prius morbum rite cognoscat, et tunc demum idoneis remediis eundem depellat, si ex omnibus hisce fontibus, quos modo indicasti, ipsi sit hauriendum. Primo quidem intuitu difficillimum, at ex effectu apparet facillimum, non quidem idiotis, sed doctis, peritis atque exercitatis medicis. HIPPOCRATES ut medicorum filiis suo tempore monstraret doceretque, qua via uti deberent, ut aegroti spem non fallant aliorumque calumnias vitent, egregia ipsis *γνώμην* praecire annisus est, quae L. de effect. tit. 36. circa medium ita fere se habet: quum ad aegrotum deuenieris, interrogare oportet

- 1.) ubi doleat seu quae patiarur,
- 2.) ex qua causa, et

3.) quod

3.) quot iam diebus, et
4.) an alius succedat, et
5.) quo victu utatur?

Quinque haec requisita ad quemcumque morbum et dignoscendum et curandum ponuntur. Rectum est norma obliqui; et contraria iuxta se posita magis illucescunt. De norma recti igitur prius, et de obliquo, de erroribus postea. Qua in re non rectius, opinor, facturus sum, quam si huius loci Hippocratici usum in cognoscendo et curando, quoad eius fieri poterit, breuiter ostendero, et cuiusuis quaestionis contra singula exposuero, et simul dispiciam, quomodo medicus ad aegrum accersitus ex tempore quidem, at non temere, non negligenter, sed ex ratione et scita *συνεμαρτι* utens medicinam facere optatumque finem medendi consequi valeat.

§. XII.

Prima igitur quaestio haec est, *vbi doleat?* quid sibi velit haec quaestio, facile dispalescit; ex illa enim morbi, vel late vel striete summi, cognitionem nanciscimur, hinc locum affectum primarium et secundarium, virtusque, et morbi et loci affecti existentiam, essentiam et proprietates, magnitudinem, motum, mores cognoscimus, et hanc cognitionem indicatione siue praeservatoriae siue curatoriae, rectaque medicamentorum applicatio consequuntur. Qui etiam aliter fieri potest, vbi ex eiusmodi interrogatione morbi notio et essentia sit liquida, non potest, quin morbi sedes simul innotescat et eo facilius cognoscatur. Paret inde, quomodo morbus symptoma suum, ut tale, quod ab illo separari non potest, contineat, et quum symptoma ita sit comparatum, ut ipsi competat *το* inesse, consequens est, ut ex aegro medicus morbi cognitionem deprehendat, et hoc semel cognito illius sedes illico dispalescat. Quae quidem licet ita se habeant, facile prauidemus, posse medicum et hic falli, si vnice & semper cognitione & iudicio subsistat in loco, quem dole-

dolere & affici aeger indicat, & illum statim pro vera morbi sede velit declarare. Quamvis enim alio modo locum affectum cognoscere annitaris, & quidem e causis generantibus, tamen non semper hic obtinet, quod ad rei probationem, afferre possis, nimirum causae per se sunt obscurae et in sensu rarissime cadunt. Ex effectu cognoscitur causa, illaque ad morbum se comparate et coniuncte (relatiue) habet, ideo loci affecti cognitio e causis deducenda. Sed non ubi sedes effectus, ibi et causae sedes; nam quemadmodum aliquid se habet ad esse, ita et cognosci; hinc omnino consequens erit, vt, cognita causa generante, locus eiusdem illico cognoscatur. At vero licet morbus sit causae effectus, a causa tamen est diuersus, ista generatur vel in ipso loco affectus vel extra locum se habet; vnde si in loco affectus est generata & deprehendit, aegrorum non habere, de quo amplius recum queratur, verum est, cognito loco morbi in eiusmodi casu & causae locum offendi: e contrario si extra hunc locum doloris causae generantes versantur, tunc necessario alia signa focia, propria indicantia, sunt coniungenda, exempli gratia, in hypochondriis est materia & morbus, hic autem in pulmonibus efficit dyspnoeae symptoma, & de hoc tantum queritur aeger, medicus vero non vltra inquirat, nonne hic fallitur, quum non dyspnoea tantum, sed hypochondriorum vitium, & quidem in primis ipsi foret obseruandum. Et ita demum hoc modo causa extra locum cognita, cognoscitur quoque intra locum effectus, morbum generans.

§. XIII.

Alterà medici quaerentis est quaestio: *Ex qua causa?* Sub quaestione prima quidem causarum quaedam facta est mentio, sed generantium tantum ad locum affectum cognoscendum, haec autem quaestio tangit reliquas omnes, internas & externas, quatenus ad morbi

morbi cognitionem faciunt & curationem. Causae externae procatarticae vel necessario, ut res sex non naturales vel non necessario, ut reliqua externa occurrunt; internae etiam sunt vel antecedentes vel continentes & coniunctae. Et causa cognita, idea demum morbi cognoscitur. At dixeris, quae, qualis, quanta haec quaestio ex aegrotō? Quid ipsi erit respondendum? Medicus respicit causam continentem et coniunctam, ideo frustra quaerit ex aegrotō. Ex qua causa? Si enim quaerit de procatarticiis externis, istae non adeo vtilem suppeditant indicationem, et quid quaeris? Causa continens et coniuncta aegrotō ipsi est incognita, ergo medicus perperam de illa per aegrotum sollicitat. Externae aegro quidem et affinis possunt esse cognitae. Verum salua res est, quum non solum continens et coniuncta causa, sed etiam antecedens, ne fiat tandem coniuncta, sit tollenda, medicus per antecedentes causas exploratas inter ianissendum aegrum iterata quaestione ad causam continentem et coniunctam, quippe quae ab externis et generatur et generata excitatur, sine difficultate poterit peruenire. Fructum, quem ex hac quaestione capit medicus, est insignis, cognitionem morbi et prognosin reddit faciliorem, et significat, an curationi omnino satisfacere et quibus remediis id fieri possit.

at remediis quibusdam. §. XIV.

Tertia quaestio haec est: *Quot iam diebus?* Equidem per hanc quaestionem existimo respicienda esse et consideranda ea, quae morbi existentiam et essentiam consequuntur vel quae morbo accidere solent. Existentiam duo in primis, magnitudo et morus, consequuntur; morbus ob faciliorem et difficiliorem symptomatum tolerantiam differt. Difficilior si praesto est tolerantia, patet, non diu ferre et sustinere posse corpus, sed aut protinus se ab ipsa expedire aut protinus occumbere. Hinc inde intelligimus, qualis sit morbus, acutus, peracutus, quippe qui cito, celeriter cum impetu, et adiuncto periculo ad statum promouentur. Simul autem haec quaestio com-

C

pre-

prehendit motum, morborum quatuor tempora, e quibus breues vel chronici fiant gradus. Quatenam huius rei vtilitas, non opus est, multis hic referre, satis liquet e supra dictis, prognosin, eiusque modum medico clinico ita quaerenti facit manifestum, vtilemque indicationem, quomodo, quibus remediis, quando, vbi, quam diu agendum, omnino significat. Quot ergo iam diebus aeger patitur? Nouimus inde morborum tempora ex alteratione causae morbificae, siue cruditate siue coctione. Coctio enim manifesta in principio indicat *αἰσθησις* celeritatem et statum, cruditas contra diuersitatem. Er praeter *αἰσθησις* acutum et *αἰσθησις* chronicum et modos euentus et quae sunt reliqua, per sua signa scire et cognoscere valet clinicus. Perspicimus ergo inde vtilitatem in formanda prognosi, aliam in acutis, si ob motum sunt tales, qui cito aut ad salutem aut ad mortem perducuntur, aliam in chronicis, longo qui tempore varias ob causas ad finem perueniunt; et multum differunt ratione curationis morbi, si sunt in principio, in progressu, in fieri vel in habitudine; in fieri quidem breviori tempore et citius possunt depelli.

§. XV.

An aluus succedat? quarta est quaestio. In dignotione, praenotione et in ipsa demum curatione quid valeat aluus vel laxa vel adstricta, satis constat, ideo quum *εἰς* crambem saepius coctam apponerem, paucis singula expedienda. Aluus adstricta vel laxa ratione dignotionis est quandoque vel morbus ipse in loco, quandoque causa, si non proxima et coniuncta, remota et antecedens esse solet, aut siue qua non et coincidans, quae clinicum in antecedentis cognitionem ducere valet, vt adstricta aluus in colica, lubrica in diarrhoea. Ratione praenotionis aluus adstricta vel lubrica, de virium natura et morbi robore quid dicendum, docet, longitudinem, breuitatem, salutem et mortem et eiusmodi euentus modum et viam indicat.

dicat. Vbi enim alius nimis laxa, ibi vires debiliores, adstricta si est, morbi robor, difficultatem, contumaciam praefert, et inde etiam euentum indicat; natura etiam modo *xxx*, modo *xxv*, aut utroque modo, ut in cholera, se expurgat. In ipsa morborum curatione iniicit scrupulum paritque difficultatem, et contra saepe indicans est et praecipuas indicationes non permittit, sed easdem omnino prohibet. Atque ita et huius quaestionis utilitas et necessitas satis dispalescit.

§. XVI.

Quinta denique quaestio restat, *quo victu aeger utatur?* Cum multis in rebus non modo aegrotorum ipsorum, sed et propinquitate cum istis coniunctorum peccata licet obseruare, tum in cibo et potu maxime; et dici non potest, quantum detrimenti et laesionis aegrotis eam ob rem inferatur. Est quidem mortalium indoles, ut pleraque utilitate sua meriantur, eaque demum existiment facienda, quae maxime sibi vsui intelligant futura, ac vero hic nolunt sapere, et sat graui solent committere peccata. Iam videamus, cibum et potum esse indicationis instrumenta. Peccant aegri vel excessu, vel defectu. Multum etiam variat victus ratione morbi, ratione temporum in morbis, vbi conuenit vel tenuis vel tenuissimus, parcior vel plenior; ratione aetatum, ratione tempestatum, hiemis, veris etc. Et fit, ut etiam hic regioni, aetati, tempori et consuetudini aliquid sit condonandum. Porro corpora prauis humoribus plena paucis alenda, longo tempore morbis exhausta sunt reficienda. Magna vis in diaeta generatim est sita, si potest medicus aegrotum sola diaeta sanare, non ad alia auxilia transibit; nam quiere et abstinentia multi magni curantur morbi. Omne nimium naturae inimicum, moderata durant, et natura paucis contenta, et ita optime ipsa viger. Adeo et huius quaestionis liquida est utilitas, e victu tam antecedenti, quam praesente in humorum peccantium cognitionem ducimur, qui, si prau

præui et non corrigantur et tollantur, non tollitur morbus, tale additum tali magis redditur tale. Iuvat et prognosin, curatio enim intempestiva et incongrua alimentorum assumptione, et eorum aut copia aut defectu impediri potest, evadunt aut accelerat aut prorogat et extendit, quod præsertim febres comprobant, et licet sint depulsæ, nulla tamen observata diaeta, recidivæ oriuntur peiores et deteriores.

§. XVII.

Expositis harum quaestionum membris, arbitror, patere, quam necessarium sit, in cognitione, prænotione et curatione morborum plura et focia signa coniungere, et quam proficuum evadat et medico ipsi et aegrotis, si iste in his omnibus scitam *συντεκμαρσιν* et debitum *συντεκμαρσιν* diligentissime adhibuerit. Per exemplum seu casum quendam, ut loquimur, possem illustrare singula, sed limites, in quibus haec dissertatio circumscripta est, hoc non permittunt. Haec igitur est norma recti. Iam fingamus medicum oblique agentem alia omnia, qui posthabita *συντεκμαρσιν*, audito tantum vno alterove signo, eoque generaliori, more medicalorum, actutum sine vlla deliberatione de morbo et indicationibus statuit, tunc videre licet, quot hic, teste tristi experientia, errores, quot et falsæ curationes in artis et medicorum aegrorumque, at qua sceleris conscientia, detrimentum committantur. Audis, exempli gratia, aegrum quendam graviter *queci de dolore, in lumbis tendente, premente et profundius stringente*, quid indicabis, si calculum non recte posueris, si signa calculi et motuum haemorrhoidalium focia et propria non coniunxeris? Caecus si fueris nihilque sollicite perperaveris et aegroti relationem de calculo ipsi putatio sequutus fueris, hinc circumstantibus lichenotripticis morbum adgrediaris, quum potius e rei circumstantibus rite considerandis *motus haemorrhoidales* attendere et respicere deberis, quam gravem in te culpam transfers, calculus, qui

qui non adest, per importunas ad renes factas congestiones in aegroti cruciatum et damnum producit. Audis porro hominem *tussitare* et *reucitate* laborare, visne sine signis sociis statim, dum a plethorae est malum, ominosis *antiphthisicis* siue *Poterianis* siue *Grammaticianis* pulmones corrumpere? Quum potius per *plethorae* imminutionem malum propellere te omnino oportuisset.

§. XVIII.

Accedit aegrotus, qui *de asthma* conqueritur. Hominem inter asthmatici paroxyfmi labores trementem, qui vniquam vidis, vltro fatebitur, morbum miserum esse et grauissimum, et saepe asthmatici recte comparantur moribundis, qui etiam, vti videmus in hydropicis, quandoque suffocatione e vita decedunt. Hinc non mirandum, *A. Senecam*, virum stoeae suae ceteroquin addictissimum, turbata profecto per verbosi doloris cruciamenta rigida vultus constantia aliquando excidere sibi passum fuisse has voces querebundas: *Vni morbo assignatus sum, quem quare graeco nomine appellem, nescio, satis enim apte suspirium dici potest. — — Omnia corporis aut incommoda aut pericula per se transferunt, nihil mihi videtur molestius: quidam? aliud enim, quicquid est, aegrotare est, hoc est animam agere. Epist. LV.* Miser sane morbus est, et vti in cathedra omnes curantur morbi, ita et medicorum filii sibi persuasum vulgo habent, eius curationem esse ipsis in nuerato ac facillimam; at vero dici non potest, posthabita signorum propriorum aestimatione et coniunctione quot et hic *πτεκα* committantur *αμαρτηματα*. Asthma generatim non est adfectus soli pectori proprius, sed etiam aliquando in hypochondriis sedem suam habet, affectus tamen ipse in partes pectoris ob neruorum recurrentium cum respiratione connexionem redundat. Et quum sit asthma duplex, vel defectiuum, idque iterum aut humidum cum roncho, sibilo, fistulatione, vti ait *PLATERVS*, quod *υπαρριζειν* vocat *HIPPOCRATES*, aut siccum, vbi gulosissima au-

ditate aegri auram ore captant, vel spastico-convulsivum, musculorum pectoris compressio, sanguinis excussione respiciens, hinc excogitata *συντεκμαρτι* explorandum, quaenam species offeratur curanda, quod ad lectum omnino pertinet. Estque morbus saepe morosissimus, ideo non semper vno vel altero quasi ictu depellendus. Quod *IVST. LISIVS* de malo hypochondriaco dicebat, id re vera et asthma conuenire non est alienum: Janio vel pulmoneo pede accedere, sed plumbeo recedere. Signa in hoc morbo esse diligentissime coniungenda, in opere olim versaturus facillime deprehendet, sic asthma pectorale et hypochondriacum sequitur non raro haemorrhoides suppressas, et his reuocatis tollitur asthma, aut alio modo sustentatur a plethora; ita de *RIOLANO* notum est, ipsum a conumacis sui tringinta annorum asthmatis paroxysmis non, nisi per liberalem venae sectionem liberari potuisse. Asthma spasticum est plerumque magis symptomaticum, quam idiopathicum malum, vnde febribus malignis, arthritico-rheumaticis, vel pectoris violentis aliisque vitiosis affectionibus se adiungit. Quam ob rem parer, omnia rite esse animaduertenda et vni alteriue signo non esse fidendum, ne in peruersas incidamus indicationes et incongrua remediorum instrumenta. Vomitoria, e. gr. sine matura circumstantiarum diiudicatione data hic sunt nocentissima, praecipue ratione plethorae et latentis sub ea timoris haemoptyscos. In asthma humido expectorantia vere talia etiam fugienda, tanto magis in siccis, atque in spastico-convulsiuo, vbi nulla materia per pectus vacuanda praesto est, adfluxus enim humorum, qui per illa ad pectus inuitatur, nihil certius, quam vlceroso-saniosam corruptionem scirrhis, tophaceis, calculosis collectionibus inducit. Vbi, vt cum poeta loquar,

— — silicis circum praecordia venae.

§. XIX.

Et sic per omnia morborum genera rem possemus reddere explicatiorem, sed breuitatis causa nolo vterius progredi; interea

tamen non possum, quin prius, quam finem sim facturus, quaedam de *pulsu* et *urina*, praecipuis coctionis signis, in medium protulerim horumque exemplo, vni alteriue signo soli non esse vmquam fidentum, paucis declarauerim. Et licet nulli morborum generi vtilius, quam febribus, applicari possit pulsuum doctrina, tamen in aliis quoque morbis non solet negligi, vti vero in illis, in primis in malignis febribus nonnumquam fallit, ita in aliis quoque morbis saepius infidum diagnoseos et prognoseos signum praebet. Signum pulsus et vrinae, vtrumque solum, aequae fallax deprehenditur, vade enim illud; pulsus bonus, vrina sana, et tamen aeger moritur. Hinc quamquam medico sit vena, (*Iuuenal. VII, 33. benigna ingenii*), numquam tamen, credo, e solo pulsu iudicandum et praefagiendum, sed alia quoque signa conferri atque inter se debent comparari. Arteriarum enim pulsus, vt *CELSVS L. III. cap. IV.* iam monuit, fallacissima res est, cui non semper credendum, quia adeo facile alterari potest. Fit etiam interdum, vt bona malis mixta compareant, hic considerandum, vtra superent sutque potentiora, et tunc demum formanda prognosis, caute tamen, nec temere et negligenter e causis, quae pulsum subito mutare possunt. Exemplo rem faciam planiorem. Si quis in plethorico homine atque in primis sensibili extraordinariam lassitudinem, pulsum plenum et tardum aut magis debilem, quam vegetum deprehendat, nullis reliquis signis aliis in societatem vocatis virium defectum grauemque morbum praefagiat et statim nil, nisi roborantia suadeat, quum ipse negligentia et praecipitantia vnica refutari poterit venae sectione, quam non raro euphoria, pulsus moderatus et virium pristinus vigor excipere solet. Et quem fugit, quanta sit in aegrotorum amicis, cognatis, lecto adstantibus, roborandi libido, adeo vt vel in acutis febribus ipsos iusculis vel e vino paratis et aromaticis conditiis reficere contendant. Quidni, si id factum fuerit, inde pulsus eceler et fortis, aestus, inquietudo, anxietas et inopinata dyfpho-

dyſphoria; ſi ergo medicus actutum ſine vlla conſideratione, errore diaetae non cognito, deliria, conuulſiones, aut phrenitidem praenuntiare vellet, poſtero autem die, poſt nocturnam agrypniam placide interdium dormientem inueniret, vix, et ne vix quidem calumnias aut ſaltem ſiniſtrum de ipſius experientia et dexteritate iudicium effugeret. Vt iam nihil etiam dicamus de ſubita pulſus alteratione in aegrotis ex animi pathematibus. In aliis morbis difficile iudicium pulſus relinquit, e. gr. in morbis ſoporofis, in quibus pulſus a naturali et ſano vix deſectit, interdum vero tardus ac lentus eſt. Vt ro pariter laborantes tam polymorpha pulſuum ſchemata edunt, vt ſi huic ſigno ſoli inniti vellet medicus, deciperetur ſaeppiſſime.

§. XX.

Ad *urinae* quod attinet, magna ipſius non ratio ſolum apud auctores inuenitur, ſed apud veteres vel ipſa auguria valetudinis ex ea traduntur. (PLIN. XXVII, 6.) Et bene multi tam patrum, quam noſtra adhuc memoria in vrina puncta ſemiotica ponunt. Quot non inde illius hermeneutae? At vero ita conſuſa, ita ſpinofa eſt materia, ita perturbata, nihil vt ſit primum, nihil vt ſit ſecundum, nec caput nec pedes; hic non eſſet tabula, ſed iuſtum volumen ſcribendum. Verum paucis me expediam. In morbis acutis vrinae inſpectio neceſſaria, multa inde patent; hinc poſtulare ad lectum quandoque refert, vt diſpiciamus, vrum eruditas adſit, an coctio. Quemadmodum vero generatim certi quid praefagire ante, quam morbus acutus ad ſtatum ſuum peruenerit, non valemus, et plures contemui ſe exponunt, qui tamquam praecoces vates mox poſt inuafionem et primis ſtatim diebus ſalutem vel mortem certo praenuntiant; ita et abſonum eſt, ſi quis ante dies coctionis ex vrina quicquam certi iudicare et praedicere voluerit. In morbis chronicis contra vrina plerumque eſt mendax. Sola vrinae vt ſigno numquam neque ad diagnofin, neque ad prognofin eſt fidendum. Facilius ex vrina poteſt
cogno-

cognosci qualitas, quam quidditas morbi, adeoque praedici negatiue, quam affirmatiue, non adesse hunc vel illum morbum, nisi in paucissimis. Sarius est interrogatiue, quam decisiue praedicere, tutius est ex vrina relatiue, quam absolute ferre iudicium. Formandis quidem iudiciis ex vrina suus debitus in semiologia locus non ita denegatur, sed vromantia hodierna abusibus variis exposita et quae in magna subinde flagitia euasit, penitus damnaada, quippe quae hominum credulorum simplicitati illudendae et pecuniae faciendae aptum est artificium sine fundamento. Quibusdam tamen in locis dandum est aliquid opinionibus, quibus mundus regitur, vbi iuniorum medicorum aedes aegrotantium lotiis denuo velari inaugurantur. Rusticis et plebeis vrbans ideo aliquid condonandum, qui quum vt plurimum extra epidemiam epidemicam a causis externis, refrigeratione, iracundia, repletione diebus praesertim festis, accedente interdum mala medicatione in febribus et causa violenta, in morbos incidunt, facile aliquid erit praesagiendum. Caueant tamen omnes medici ab illa intelligentiae ac eruditionis simulatione, in primis futuri olim principibus sanitatis custodes, ne ex vrina, an filia princeps sit collocanda et liberos sit procreatura, praesagiant; vrina plane hic non est necessaria, ex aliis signis, vtrum fuerit sedentaria, hysterica eet, nec ne; plura conicies, quam ex vrina. Interim tamen et ex illis signis certioribus non nisi probabiliter referendum, videntur omnia adhuc peruia, tubae Fallopianae needum obstructae eet. Imo vero grauiditas praesens numquam temere ex vrina sola est asserenda. Maneat vsus, damnetur abusus. Si quis igitur alia omnia, in quibus vulgus maxime fallitur, sexum, aetatem, habitum, fata, tempus aliasque aegrotorum circumstantias et omnem morbi speciem, ex vrbinae inspectione a nobis desiderat, humanae erit dimittendus.

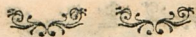
§. XXL

Es sic per satyram tetigi, quae quidem ad mentem declarandam necessaria existimaui. Satis etiam, opinor, eluceet, non censendum cum imperia multitudine, si medicus micantis arteriae in carpo

alium

D

rythmum

rythmum tentat aut saccharum corporis humorem inspicit, eundem statim tamquam e specula omnem posse morbum arbitrari, quum potius prudentia clinica altius versari debeat, ut, quod e THUCYDIDE NEPOS laudat de THEMISTOCLE *cap. I. de instantibus verissime indicemus et de futuris callidissime conuiciamus*, aut ad HOMERVM, si modo rite quis fuerit interpretatus, sciamus cum ipsius Calehante:

Τατ' οντα, τατ' εσομενα, προτ' εοντα.

Danda igitur est opera, ut, dum fertili simus in agro, firmis et fidis fibris radicem agamus et *κακινωσθαι* possimus, serio reputantes, medicinam facere non adeo rem facilem esse et opera subsecuia comparandam, non vna nocte generatur medicus ut fungus; non tam facile fit, ut ex aqua solui saponis pictos et volatiles orbes et concha per caluum pueri supinant. Non est hodie scientia paucarum saltem herbarum.

Vere SCALIGER alicubi scribit: in medico nullam esse perfectionem posse sine tota encyclopaedia. Et in opere nobis olim versaturis stilum vertere non semper licet nec semel peccare et cum aliorum vitae, discrimine dicere: non putaram, nisi cuiquam experimenta per mortes facere et homicidii crimine conscientiam laedere perinde foret.

§. XXII.

Sed ne, quum monere me haec oportebat, in plura et fere *υπερ τα εσκαμμενα* deueniam, in viam redeo, et per *ανακαιΦαλειοσιν* dico, ex signis *communibus* diagnosin et prognosin petere non licet: inde enim nihil certi ac fidi colligimus, nisi adiuncta simul sint *propria*, morbi naturam et locum adfectum curatius designantia, et vti cuiusvis medici et aegroti interest, ita in *propria* obseruanda signa diligentius incumbendum, etsi *communia* adsint; quia quo *plura* concurrunt, eo certior Medicus redditur.

§. XXIII.

Attamen non in ea sumus opinione, quod clinici veterum signis collectis semper freti esse, semper eadem simpliciter in omnibus morbis expectare et secundum illa vnico morbos diiudicare possint; multa

multa olim vera, quae hodie vix adparent aut saltem fallunt. Atque id omnino obseruandum in casibus aliunde transmissis, in quibus fallaciae ratio in climate, temperamentis, victus et vitae genere erit ponenda, quae omnia saepe multum ab illo climate, sub quo nos degimus, sunt diuersa. Interim dici non potest, quam singularem medico praester usum genuina femiotices scientia et vera *συντελευμασις* in eiusmodi casuum transmissorum resolutione, vbi sola signa per nuntium data sufficere debent ad suppeditanda consilia, quum aegrotantem non liceat intueri coram. SENECA quidem, aliud quasi agendo, *epist. XXII. medicus*, inquit, *per epistolas tibi aut balnei tempus eligere non potest, quia isthaec a praesente monstrari debent. Insuper vena tangenda est; aliquid vultus; aliquid manus mota; aliquid in sa inclinatio corporis intuentem monet. Quid fieri soleat, quid oporteat, in vniuersum scribi potest; quando vero fieri debeat, aut quem ad modum, ex longinquo nemo suadebit, cum rebus ipsis deliberandum.* Inficias ire quidem non possumus, in acutis sensus externos medicum praesentem multa monere, at vero in chronicis potissimum etiam e longinquo a medico ingenio et exercitatione praestanti tanquam praesenti talia possunt suaderi; quid quaeris? Suppleri ea subinde, quae aeger enarrando non tetigit symptomata, vt eo confidentius ipsi se credant, et quidem haec omnia eo facilius, si iam in loco praesens quidam curationis *συνεργος* adest medicus.

§. XXIV.

Sed non eo velim omnia intelligenda, ac si ita certa forent, vt numquam medicus in his falli possit; nam per imbecillitatem humanam iis nos adnumerare cogimur, qui vt i CEBETIS tabula discimus, *πνευσι το ποτηριον της πλωνης και της αργυριας*; modo non fiat quidpiam per temeritatem, festinationem, negligentiam, ruditatem, ideo ex HIPPOCRATE medicus, qui et in his parum peccat, vehementer laudandus. Interim vel exercitatissimis id accidere potest; dantur enim euentus, signis praegressis plane non respondententes et de quibus ne per coniecturam quidem licuit suspicari. Causae saepe ita latent, vt per nulla

la

HALAE, AED. HETERIANO.

la signa distinctiua fiant manifestae. Ita moriuntur quidam ante, quam aegrotent, aut post vnum alteramue diem praeter opinionem mortem cum vita commutant. Morbus videtur leuior, et tamen aeger illo consumitur. In cuiusmodi cadaveribus vel ipsa saepe sectio nihil, quod mortis vera sit causa, potest inuenire. Interdum in acutis pessima sunt signa, aeger tamen conualefcit, et contra in aliis omnia signa bona, coctio, crises adfunt, et tamen praeter omnem expectationem animus euadit e corpore. Eiusmodi euentus AVERROES medica *miracula*, PROSPER ALPINVS autem *monstra* appellauit. Verum enim vero hanc ob rem cum aliis ab omni prognosi non est abstinendum, media via et hic tutissimi ibimus.

§. XXV.

Et quamuis semiologia ratione prognoscos etiam ad *morbos insanabiles* pertineat, vetant tamen veterum et vel HIPPOCRATIS ET GALENI et quorundam recentiorum admonitiones vbique in suis scriptis nobis inculcatae, vbi spes salutis nulla superfit, adhibere medicinam, ne aegrum diutius torqueamus, ne remedia infamentur et medicis pecuniarum emunctio ab affinis aliisque imputeretur; ego vero conducere arbitror cum Q. SERENO, et *desperatis* medicinam non denegare, quia a DEO, omnium *αδυνατων* potentissimo effectuore, prouenit. Consolamur eiusmodi aegrotos, vitam eorum producimus, et secundum CORNEL. CELSVM spes dubia melior est nulla et exitio. Et quum non possint fieri, quae velimus, ea velimus, quae possimus. Atque hic dissertationis huius auspicalis sunt terminalia. Habemus campum, in quo industria nostra excurrat; nostrum erit, praeclaram bene de re medica atque aegrotis merendi occasionem nullam dimittere e manibus, sed ita res componere, vt studia nostra DEO grata, aegrotis vtilia et nobis quam maxime non sint ingloria, et nomine honoris Hippocratico digni euadamus, *ἔσοι τὴν τέχνην καὶ τὰ κτῆ, πατὶ τε σέμνοι Φιλανθρώποι.*

ERRATA CORRIGENDA pag. 10. l. vltim. pro *suarum coniciarum lege suorum coniciarum*, p. 15. l. 20. lege *indicationes*, p. 16. l. 9. loco *omnis* lege *non*, l. 12. lege *effectus* l. 13. lege *affecto*, p. 20. l. 28. lege *adgredieris*, p. 22. l. 7. lege *lance*.

Diss. med. Hal.

g. 1763/64.

ULB Halle

005 379 296

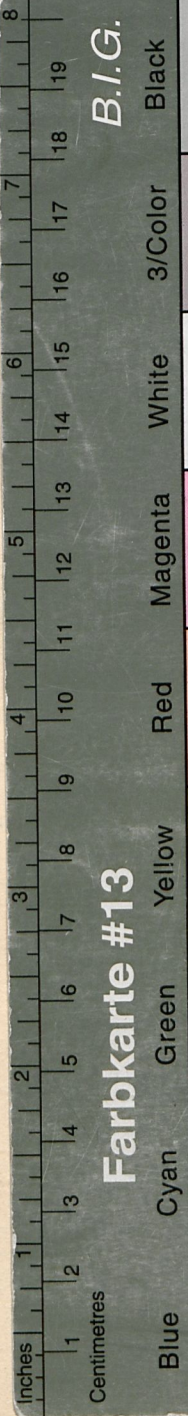
3

26

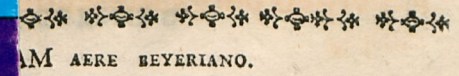
24727

AVGVRALIS MEDICA
 DE
SIGNORVM
COGNOSCENDIS
 IS NECESSARIA
 NCTIONE.

QVAM
 VMMO NVMINE
 AESIDE
 PERIENTISSIMO ET DOCTISSIMO
IST. IVNCKERO
 MEDICINAE DOCTORE
 BL. ORDIN. PAEDAGOGII REGH
 HEI HALENS. MEDICO
 CONSTITVTO

A FRIDERICIANA
 R O
DOCTORIS
 A HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
 BTINENDIS
 V. G. M D C C L I I V .
 DEFENDET
 C T O R
L. FRID. BISTEN
 ANO - GVESTPHALVS.

AM AERE BEYERIANO.